OSMANİYE ARKEOLOJİK YÜZEY ARAŞTIRMASI 2009 YILI ÇALIŞMASI

Füsun TÜLEK[1]

Çalışma, iki bölümlü gerçekleştirilmiştir. Öncelikle 2008 yılı çalışmasında ilk defa bir antik yerleşim olarak tespit edilen, Toprakkale İlçesi Tüysüz Beldesi'nde bulunan Deli Halil Tepesi'nde çalışılmıştır. Antik kentin planının çıkarılması ve belgelenmesini amaçlayan çalışma 23 gün sürmüştür. Çalışmanın ikinci kısmında, yüzey araştırması taraması devam etmiştir. Deli Halil antik yerleşiminin çevresinde bulunan yerleşimleri kavramak amaçlı öncelikli olarak Deli Halil Tepesi çevresi ve Kısık Boğazı her iki yanında araştırma yapılmıştır. Bu tarama 22 gün sürmüştür. Toplam 45 günlük çalışmada çoğunluğu Roma ve Geç Roma Dönemi'ne tarihli küçük antik yerleşimler ve nekropoller tespit edilmiştir. Deli Halil Antik Yerleşimini ve çevresinin arkeojeolojik çalışması TÜBİTAK 2009 yılı I. Dönem 109K025 numaralı projesi olarak kabul görmüştür; bu çalışma bağlamında Deli Halil Tepesi, Tüysüz Beldesi, Toprakkale İlçesi ve Osmaniye Merkez İlçe Amanos Dağları eteklerinde jeolojik inceleme yapmışlardır.

Antik yerleşimler

Kısık Boğazı'nın Batı yakasında Kersen, Göztepe, ve Kısıktepe antik yerleşimleri Doğu yakasında ise Merkez İlçe sınırları içinde Akyar Köyü, Yılanlı Tepe ve Topraktaş Tepe yerleşimleri, ve daha doğuda Merkez İlçe, Fakıuşağı Köyü'nde Fakıuşağı antik yerleşimi bulunmuştur. Göztepe Antik Yerleşimi Toprakkale İlçesi, Tüysüz Beldesi, Urubahçe Mevkii'nde Göztepe üstündedir. Tepe üstünde çok sayıda Helenistik ve Roma Dönemlerine ait çeşitli günlük kullanım ve saklama kaplarına ilişkin seramik kırıkları

[1] Yrd. Doç. Dr. Füsun TÜLEK, Kocaeli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi. Kocaeli/TÜRKİYE.
2009 Yılı Çalışması Kocaeli Üniversitesi Arkeoloji, Mimarlık ve Jeoloji Bölümleri öğrencileri E. YILDIZ, A. AKDAĞ, G. KARAHAN, A. KILIÇ, O. YILDIRIM, K. ŞENGÜL, C. SUDAŞ, Ş. ÖZDEMİR, M. KALECİ, M. EVREN, G. YAMEN, İ. ŞAN, S. SOYER, G. GÜÇTEKİN, A. GÜÇTEKİN ve YTÜ Jeodezi Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Ü. GÜMÜŞAY'dan oluşan 17 kişilik bir ekip ve Bakanlık temsilcisi Arkeolog D. KARA'nın katılımı ile 45 gün sürmüştür.
Çalışmaya izinleri ile Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Kocaeli Üniversitesi, Osmaniye İl Özel İdaresi, Merkez ve Toprakkale ilçeleri Belediye Başkanları ve Berikap A.Ş. maddi ve lojistik destek sağlamışlardır. Destek veren tüm kişi ve kuruluşlar ile emekleri ile katılan ekip üyelerime teşekkür ederim.

bulunmuştur (Resim: 1). Akyar Yılanlı Tepe Yerleşimi, Merkez İlçe, Akyar Köyü batısında Yılanlı Tepe'nin üstünde bulunmaktadır. Tepe üstündeki tarlada ve batı yamaçta, çok sayıda Helenistik, Roma ve Geç Roma Dönemlerine ait pişmiş toprak günlük kullanım kapları ve saklama kapları kırıkları bulunmuştur. Tepenin batı yamacındaki teras üstünde *in situ* mimarî elemanlar bulunmaktadır. Bu mimarî elemanlar etrafında emniyet şeridi ile işaretleme ve çevreleme yapıldığı görülmüş ve bir kaçak kazı hazırlığı izlenimi edilmiştir. Akyar Topraktaş Tepe Yerleşimi, Merkez İlçe, Akyar Köyü, Topraktaş Tepe üstünde bulunmaktadır. Tepenin üst noktasından başlayarak doğu ve kuzey eteklerine yayılan alanda seramik kırıkları bulunmuştur. Roma, Geç Roma ve Bizans Dönemlerine ait seramik kırıkları arasında Orta Bizans Dönemi'ne ait yeşil sırlı olanlar bölgenin en kaliteli örnekleri arasındadır. Tepenin üst noktasının kayalık olan güney kenarında ise kaya mezarı olabilecek düzgün kesme taş işçiliğine sahip oyuklar görülmüştür. Fakıuşağı Antik Yerleşim (Resim: 2), Merkez İlçe, Fakıuşağı Köyü'nde bulunmaktadır. Köyde yeni yapılan Toki konutlarının Amanos Dağları'na dayandığı sınır noktasında yükselen ilk tepenin üstündedir. Konik formlu tepenin en üst noktası 206 metre rakımdadır. 10 metre kadar düşük kotta doğuya doğru uzanan tepenin üstü düz bir masa gibidir. Antik yerleşimin bulunduğu tepenin üstü ve yamaçları zeytinlik olup, tepe eteğinden 30-40 metre yükseklikten sonra çok sayıda, ince kaliteli Helenistik ve Roma seramik kırıkları bulunmuştur. Çoğunluğu terra sigillata örnekleri olan seramik kırıkları, alanda bir seramik tarlası görünümü oluşturmaktadır. Tepe düzlüğünde, biri düzgün tam daire ağızlı olmak üzere zemine gömülerek yapılmış iki çukur/sarnıç veya silo görülmüştür. Ayrıca, çok sayıda kaçak kazı çukuru da bulunmaktadır. Yerleşim, Roma Dönemi'nde son derece gelişmiş büyük bir antik köy olarak değerlendirilmiştir.

2008 yılında tespiti yapılan Deli Halil Antik Yerleşimini belgeleme çalışmalarına devam edilmiştir (Resim: 3). Antik yerleşim, Toprakkale İlçesi Tüysüz Beldesi Deli Halil Tepesi'nde bulunmaktadır. Antik yerleşim bir volkan üzerine kuruludur ve zemini bazaltik kayaçtır. Yerleşimin hemen bitimini, volkanın aktif olduğu zamanlarda oluşmuş lav püskürme yığınları çevrelemektedir. Yerel coğrafik tanımda bu alanlara leçelik denmektedir. Yerleşimin amorf bazalt taşlardan örülü çoğu yıkık yapı duvarları, lav püskürmelerinden oluşan, leçelik alanın görüntüsü ile karışmakta ve uzaktan algılanamamaktadır.

Deli Halil Antik Yerleşimi, Batı, Doğu ve Güney olmak üzere üç yerleşimden oluşmaktadır. Doğu ve Güney yerleşimleri birbirinden kuzey-güney doğrultusunda kuş uçuşu 100 metre uzaklıkta olmakla beraber ana yerleşim olan Batı yerleşimi her iki yerleşimin batısında kuş uçuşu 800 metre mesafede konumlu olup her iki küçük yerleşimin

(1.5 -2 dönümlük) 60 kat büyüklüğündedir.[2]

Deli Halil Antik Yerleşiminin Doğu kısmında, 2008 yılı araştırmasında yalnızca birkaç sarnıç ve 2 yapı temeli bir önceki sezon saptanmışken 2009 yılı çalışmasında, antik yerleşimin 3 ayrı yerleşimden oluştuğu anlaşılmıştır; Doğu, Batı ve Güney yerleşimleri. Doğu yerleşimin en az 10 yapı grubundan oluştuğu, Güney yerleşiminde de bir o kadar yapı grubu olduğu ama antik yerleşimin merkezinin Batı yerleşimi olup, birçok teras ve sokaklara bölünmüş planlı bir yerleşim düzeninde olduğu görülmüştür. Haritalama çalışmasında Batı yerleşiminin bir önceki sezon gözlendiği gibi 150 m. x 300 metre ölçekli olmayıp, 500 m. x 500 metrelik bir alana yayıldığı anlaşılmıştır. Ayrıca Batı yerleşiminin güneydoğu kenarında antik mezarlık – nekropol- tespit edilmiştir. Yerleşimin vaziyet planının çıkarılmasında, tüm ekip Jeodezi mühendisleri ile birlikte çalışmış röper ve poligon noktalarının ölçümü ve oturtulması yapılmıştır.

Antik Yerleşimin, Doğu ve Güney yerleşimleri küçük birer yerleşim grubu iken, Batı yerleşimi ise tapınağı ve geniş alana düzenli yayılımı ile ana yerleşim olarak belirmektedir. Doğu Yerleşiminde bulunan yapıların çoğunluğu sarnıçlardan oluşmaktadır.

Yerleşimin Doğu kısmının birkaç sarnıçtan ibaret olmayıp, 9 -10 haneli araları sokaklı yapıların da olduğu ve bunların 2 veya daha fazla bölümlü olduğu anlaşılmıştır; ayrıca, yuvarlak planlı konik kubbeli yapılar ve 1 zeytinyağ işliği de tespit edilmiştir. Buranın iskân edinilmiş bir yaşam alanı olduğu anlaşılmıştır. Doğu Yerleşimin yayılım alanı kuzey-güney 63 metre, doğu-batı 222 metredir. Yerleşimde 42 Sarnıç; 6 depo; 1 mimarî eleman; 1 lahit teknesi; 3 soku parçası (işlik taşı-dibek); 1 zeytinyağ işliği, (işlik içinde işlik teknesi, ezme taşı *in situ* olarak ve dışında ağırlık taşı); 3 sokak, 8 yapı (ünite).

Yerleşimin Doğu kısmında tek veya iki odalı ön avlulu 4 yapı (A, B, C, D) doğu batı doğrultusunda, bitişik nizam konumludurlar. A yapısının ön avlusu içinde bingi tonoz örtüsü, konik biçim oluşturan bir depo bulunmaktadır. Batıya bakan bir giriş ağzı olan bu deponun 1/3lük kısmı (+) kottadır. Bitişik nizamlı A, B yapıları ile C, D yapılarını birbirinden bir sokak ayırmaktadır. Belirtilen 4 yapı grubunun doğusunda arazi düşük kotta küçük bir açıklık yapmakta ve burada yapı yığıntısı tespit edilmemiştir. Arazi kotunun tekrar yükseldiği noktada E ve F yapıları kuzey-güney doğrultusunda bitişik

[2] Birbirine çok yakın olan bu yerleşimler aynı tepenin eteğinde birbirine çok yakın konumlu olarak aynı yerleşimin yerleşkeleri olarak çalışmamızda tanımlanmış ve bu doğrultuda 1/5000lik haritaları ile birlikte 2009 Ağustos ayında tescil talep fişi sunulmuş olmasına karşın Adana KVTVKBK Araştırma Başkanı Dr. Füsun TÜLEK'in bölgede alanda olduğu tarihlerde 14 Temmuz 2010 günü gerçekleştirdiği oturumunda B.1.0.KVM.4.01.00.03/80.06./26- 2092 karar sayılı oturumunda antik kentin Güney yerleşkesini 'Kabirlik Antik Yerleşimi' tanımlamakla Güney Yerleşkeyi adeta Antik Deli Halil Yerleşiminden kopuk ve farklı yerleşim olarak tanımlamış ve tescil etmiştir.

nizam olarak konumludurlar. Doğu yerleşiminin bu kısmında tüm yapıların kuzey güney doğrultusunda bir sıra halinde aşağıdan yukarı konumlandığı görülmüştür. En alt kotta G yapısı- Zeytinyağı işliğinden başlayarak yukarı kuzeye doğru H ve I yapıları sıralanmaktadır. Yapıları birbirinden, sokak ve teras-sokaklar ayırmaktadır. H yapısının kuzey doğusunda ve I yapısının iç avlusunda 1/3ü (+) kotta çok güzel konik şekilli bingi tonoz örtüsünü koruyan depolar yer almaktadır.

Deli Halil Yerleşimin yapıların avlularında bulunan sarnıçlar (–) kottadır; ağızları kırılmış, parçalanmış olan bu sarnıçların yuvarlak ağızlı oldukları görülmektedir. Sarnıçların içleri 2.5 cm. kalınlığında kireç sıvalı olup, sıvası pembe renklidir. Bu sarnıçların çoğunluğunun içi armut biçimlidir; yukarı doğru daralan bir boyuna sahip olup, yüzeyde dar yuvarlak ağızlı olarak belirmektedirler. Yuvarlak ağızlı olarak tespit edilen sarnıçların, çoğunun ağzı kırık olduğundan özgün ağız biçimini korumamaktadırlar.

Deli Halil Yerleşimin bu kesimindeki yapılar, arazinin doğal malzemesi yanmış bazalt taşlardan örülmüş duvarlardan oluşmaktadır. Amorf biçimli olan bu taş malzeme ile örülü duvarlarda harç gözlenmemiştir. Kuru duvar tekniğinde örülü olan istinat duvarları ile aynı işçiliğe sahiptirler.

Jeodezi mühendislerinin ölçümlerinden Deli Halil Yerleşiminin Batı kısmı 500 x 500 metre boyutunda 25 hektarlık bir alana yayıldığı anlaşılmıştır. Ekip, Batı yerleşiminde 2009 yılı sezonu için belirlenen alanda fotoğraflama, ölçüm ve çizimler yapıp vaziyet planını çıkarmıştır. Tespit edilen bu alanda 1 tapınak, 15 yapı, 2 depo, 29 sarnıç, istinat duvarları, 1 zeytinyağ işliği ve 5 sokak ölçümleri yapılmış çizimleri devam etmektedir.

Yerleşimin Batı kısmında çalışma yerleşimin en üst kotunda kuzey sınırını oluşturan bir tepeciğin Batı ve Kuzeybatısına kadar uzanan sokaklar ve yapılar grubundan oluşan bölümünde başlamıştır. Batı yerleşiminde yapı gruplarının numaralanması da buradan başlamıştır; 1-8a yapıları, 2 sokak arasında konumlu olup bir önceki sezon yerleşimde yapıların bulunduğu en yüksek noktada bulunan yapıya – tapınağa- kadar uzanmaktadır.

Deli Halil Antik Yerleşiminin Batı ve Doğu yerleşimlerinde, yapılar çoğunluk bitişik nizamlı olup aralarında, birbirine bağlantı veren sokaklar veya teras-sokaklar bulunmaktadır. Bu yapılar, çoğunlukla 2 üniteli ve duvarla çevrili, ön avlulu bir plana sahiptirler. Yapı türü olarak konut özelliği göstermektedirler. Batı Yerleşimi ‘kuzey mahallesi’nde, 2 sokağın birleştiği küçük meydan ortasında, yarım daire şeklinde ‘fırın’ olması olası bir küçük yapıya rastlanmıştır; imece usulü kullanılan bir tandır misali. Batı yerleşiminde sarnıçlar, Doğu yerleşiminden daha fazla çeşitlenmektedir; incelenen birkaç sarnıç ana kayaya oyulmuş büyük dikdörtgen bir iç plana sahip olup üstleri basık

beşik tonoz örtülü ve aralıklarla çift ağızları vardır. Bazı sarnıçların örülerek kapatılmış ağızlarında yağmur suyunu toplamak üzere pişmiş toprak künkten akıtma olukları bulunmaktadır. Batı yerleşiminde, depo işlevli olarak tanımlanabilecek yuvarlak 2 yapı tespit edilmiştir. Bu her iki depo yapısı da Doğu yerleşiminde bulunanlardan farklı olarak tümden (+) kotta yapılardır. Zeminden itibaren, tek başına ayakta durur şekilde bazalt taştan harçla örülerek inşa edilmişler ve içleri kalın kireç sıvalıdır. Bu 2 adet yuvarlak depo yapıları eliptik bir şekle sahip olup üst örtüleri Doğu yerleşimindeki depolar gibi bingi tonoz ile örülü konik şekilde olmayıp basık beşik tonoz şeklindedir.

Batı yerleşiminin en yüksek noktasında bulunan ve diğer tüm yapılardan arazi yüksekliği, plan türü ve yayılım alanı ölçeği olarak farklılık gösteren tek yapı dikkat çekicidir. Bu yapının batı sınırında arazi yüksekliği dik bir düşüş ile en az 20 metre düşmektedir. Bir istinat duvarı yapı avlusunu batıdan güçlendirerek çevrelemektedir. İstinat duvarı, yapı avlusunu güney kenarından da çevrelemektedir. Yapı avlusunun, güneydoğu kenarında arazi kot farkı azalmakla birlikte, istinat duvarı yapı avlusunu çevreleyip yapının tüm doğu kenarı boyunca uzanmaktadır. Yapının ortasına oturduğu avlu, kuzeyden de çevrelenmektedir. Arazi kotunun eşit olduğu kuzeydoğu kısımda, duvar yıkıntılarının altında avlunun doğu duvarı ile kuzey duvarı bir giriş kapısı aralığı ile bağlantılı olmalıdır. Böylelikle, yapının, dört taraftan bir duvar –*peribolos*- ile çevrili yüksek bir platformdan oluşan bir avlu ortasında konumlandığı anlaşılmaktadır. Yapı üstünde ve avlu içinde bulunan tek taş bloklar bazalt olmayıp beyaz renkte kireçtaşındandır. Kireçtaşından bloklar, işlenmiş yivlere ve profile sahiptirler. Bu taş grubunun yapının arşitrav parçaları olduğu düşünülmektedir. Yapı platformu üstünde, zemine gömülü olarak aynı kireçtaşından yuvarlak sütun parçası da bulunmaktadır. Tüm bu tespitler ve 2008 yılı çalışma sezonunda tespit edilen üstü kabartmalı kemer taşı parçası buluntusu birleştirildiğinde bu yapının bir tapınak olduğu varsayımını güçlendirmektedir.

Yerleşiminin Doğu kısmının yaklaşık 600 metre güneyinde, Güney yerleşimi olarak tanımlanan yerleşimin bir üçüncü yerleşimi bulunmuştur. Burada yapılar plan ve boyut açısından diğer iki yerleşim kısımlarına kıyasla büyük ölçekli olduğu gözlenmiştir. Bu üçüncü yerleşimde duvar örgülerinde kullanılan taş malzemenin diğerlerinden farklı olduğu görülmüştür. Büyük bazalt bloklardan oluşan duvar örgü malzemesindendir. Ekip üyesi jeologlar, bu bazaltların "sütun bazalt" olduklarını belirtmişlerdir. Güney mahallede yalnızca yerleşimin alana yayılımı araştırılmıştır. Bu yerleşimde diğerlerinde olduğu konik biçimli bingi tonoz örtülü depo, eksi kotta yuvarlak sarnıçlar, sokaklar ve yapılar görülmüştür. GPS ile koordinatları alınmıştır. Yerleşimin bu kesiminin çalışması gelecek sezonda sürecektir.

Deli Halil yerleşmesinde Batı yönü yerleşmesinin, Güneydoğusunda mezarlığı tespit edilmiştir. Mezarlık tamamen kaçak kazılarla tahrip edilmiştir. Mezarlar 18 adet olarak tespit edilmiştir. Kısmen duvar örgüsü ayakta kalan birkaç mezar bulunmaktadır. Dörtgen sanduka biçimli birkaç mezar dışında bu mezarların tek odalı beşik tonozlu yapılar olduğu görülmüştür. 16 ve 17 No.lu mezarların arasında yüzeyde parçalanmış olarak bir mezar sunu tabak parçası bulunmuştur. Bu verilere göre mezarlığı M.S. 4.yüzyıla tarihlemek mümkündür. Mezarların fotoğrafları çekilmiş, ölçümleri yapılmış çizime hazırlanmaktadır.

Nekropoller

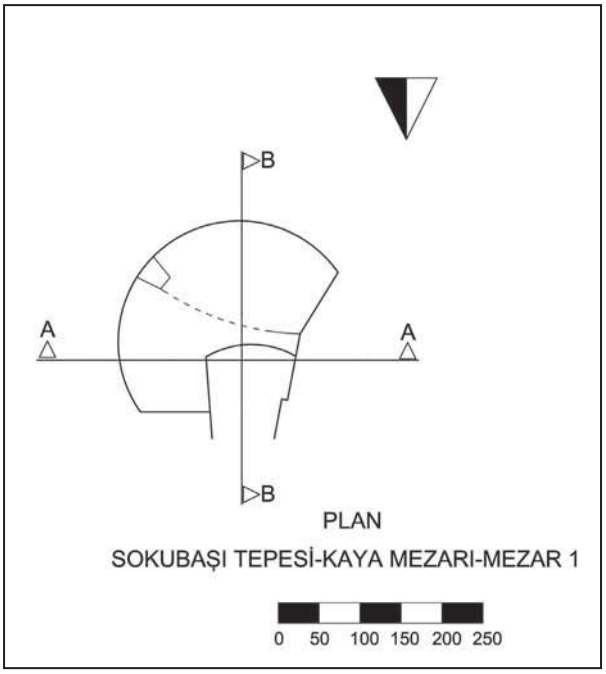
Çalışılan ilçelerin çoğunda birden fazla nekropol tespit edilmiş olup (Çizim: 2) çoğunluk mezar türü trapez ağızlı dromoslu mezarlardır. Kamasorium, andropomorfik mezar, oda mezar ve lahit mezar türleri de belgelenmiştir (Resim: 4). Toprakkale İlçesi Sokubaşı Tepesi Nekropolü'nde girilebilen iki adet kaya mezarın içinde *kline* (naaşın konduğu seki) olduğu görülmüştür. Soku Tepesi Nekropolü, Batı, Doğu ve Orta olmak üzere büyük bir alana yayılan Osmaniye Merkez İlçe, Fakıuşağı ve Dereobası Köyleri içinde kalan nekropol Fakıuşağı Antik Yerleşimini batı, doğu ve güney yönlerden çevreleyen Amanos Dağları'nın ikinci sıra yükseltisi olan Soku Tepesi sırtlarında bulunmaktadır. Bulunan mezarların tümü bölgenin karakteristik mezar türü olan trapez ağızlı kısa dromoslu kaya mezarlardan oluşmaktadır. Doğu Nekropolünde konsentrik şekilli Orta Nekropolde ise T- harfi şeklinde ölü kültü ritüelinde libasyonda kullanılan sıvı akıtma olukları belgelenmiştir. Mezarların çoğu zeytinlikler içinde kalmış ve toprakla kapatılmışlardır. Çiftlikhöyük Tepe, Toprakkale İlçesi, Tüysüz Beldesi içinde üzerine Sağlık Ocağı ve İlköğretim Okulu binalarının bulunduğu Çiftlikhöyük Tepesi'nin (Resim: 5) güney ve batı yamaçlarında kayaya oyulmuş mezarlar tespit edilmiştir (Resim: 6). Bu mezarlardan biri yakın zamanda defineci müdahalesine maruz kalmış açıkta durmaktadır; nekropolün diğer kaya mezarlarının ise içi doldurularak üstüne farklı yerden getirilen toprağın serildiği ve mezar ağızlarına zeytin fideleri dikildiği görülmüştür (Resim: 7). Kaya mezar şekilleri izlenerek mezarların bir kısmı güçlükle tespit edilebilmiştir. Tepenin üstünde boş alanda boyalı ve açkılı Demir Çağa ait olduğu düşünülen çanak çömlek kırıkları bulunmuştur. Sokubaşı Tepesi, Toprakkale İlçesi, Tüysüz Beldesi, Çiftlikhöyük Tepesi'nin 1 km. batısında E-90 karayolunun Adana yönünde ve yolun kuzeyinde bulunan Sokubaşı Tepesi kireçtaşından oluşan bir kayalık tepe olup üzerinde sayısız kayaya oyulmuş trapez ağızlı mezarlar bulunmaktadır (Resim: 8). Stel oyukları ve yağ

akıtma olukları (Resim: 9) ile büyük bir nekropol olan Sokubaşı Tepesi'nde definecilerce açılan ve içi boşaltılmış mezarlarda (Resim: 10) çizim çalışması yapılabilmiştir (Çizim: 1). Seramik kırıkları yok denecek kadar az görülmüştür.

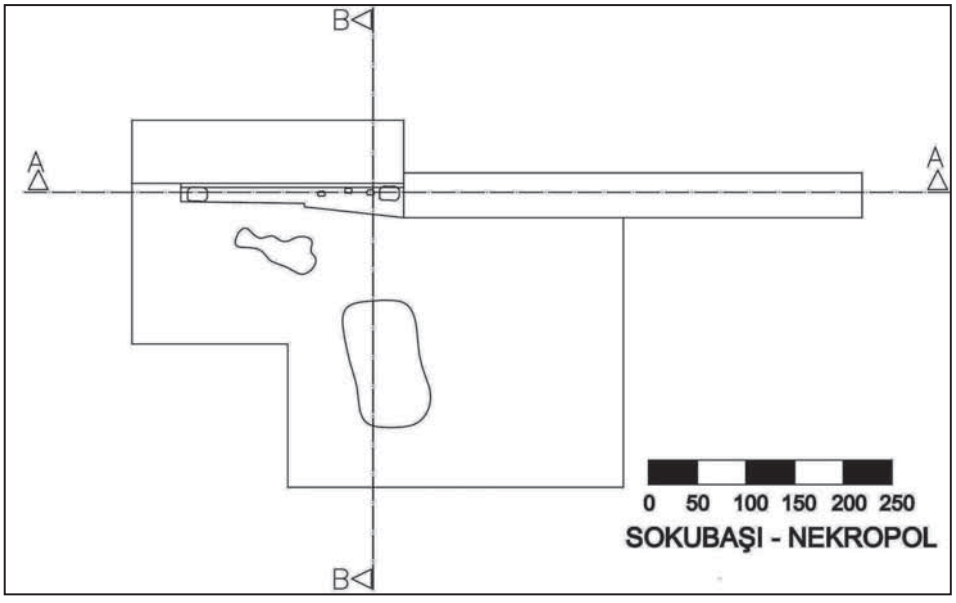
Kiliseler

Soku Tepesi'nde Batı Nekropolü'nün üst tarafında ve bu sırtların daha kuzeydoğusu eteklerinde iki ayrı kilise belgelenmiştir. Kiliseler tek neflidir. Soku Tepesi Kilise (Resim: 11), Merkez ilçe, Dereobası Köyü doğu sırtlarında son derece eğimli bir yamaçta yapılmış sık çam ağaçları ile dolu orman içindedir. Tek nefli olan yapının kuzey ve güney duvarları büyük ölçüde ayakta durmakta apsis duvarı yarı yarıya yıkık, batı duvarı ise tümden yıkık durumdadır. Kuzey ve güney duvarlarının içinden payanda şeklinde yükselen ayaklar kaburga kemerler olarak kilisenin üst yapı örtüsü olan beşik tonozu desteklemiş olmalıdırlar. Beşik tonozlu üst yapı örtüsü büyük ölçüde yıkık durumdadır. Kilisenin kuzeyinde maki çalılık altında kalmış küçük şapel benzeri yuvarlak duvarlı yapı kalıntıları görülmüştür. Az sayıda yeşil sırlı Orta Bizans seramik kırıkları yanı sıra 2 küçük kırık turkuvaz sırlı seramik de bulunmuştur (Resim: 12). Soku Tepesi Büyük Kilise: Merkez İlçe, Dereobası Köyü, Yedigöz Mevkii'nde bulunmaktadır. Tek nefli olan kilisenin apsisi nef genişliği kadar bir genişlikte yarım daire şeklinde dışarı çıkık durumdadır. Kilise bu plan türü ile Kastabala Antik Kenti'nde bulunan Büyük Kiliseyi anımsatmaktadır. Yapının batı kenarından pınar akmaktadır. Duvarları büyük ölçüde yıkık olan kilisenin güney kenarı batı ucuna bitişik iyi durumda ayakta kalmış bir şapeli bulunmaktadır. Kilisenin kuzey duvarına bitişik avlu içinde büyük blok taşlarla yapılmış bir yapı temeli görülmektedir. Yapının pınarın üstüne çökmüş olan tuğla örgülü kemer parçasının da işaret etmesiyle çeşitli yapı evreleri ve kullanım dönemleri olduğu anlaşılmaktadır. Herhangi bir kültür malzemesi görülememiştir. Çiğdemli Kilise: (Çizim: 3) Kadirli İlçesi, Çiğdemli Köyü'nde tarla ortasında bulunan kilise tek nefli olup apsis tonozu kısmen ayakta kalmıştır. Kilisenin kuzey duvarının doğu kenarından kuzye doğru uzanan ucu açık bir duvar bulunmaktadır. Yapının doğu duvarına sonradan ekleme olmayan bu duvar, kilisenin kuzey kesiminde yıkılmış olan başka birimleri olabileceğini düşündürmüştür. Hiçbir kültür malzemesi gözlemlenmemiştir.

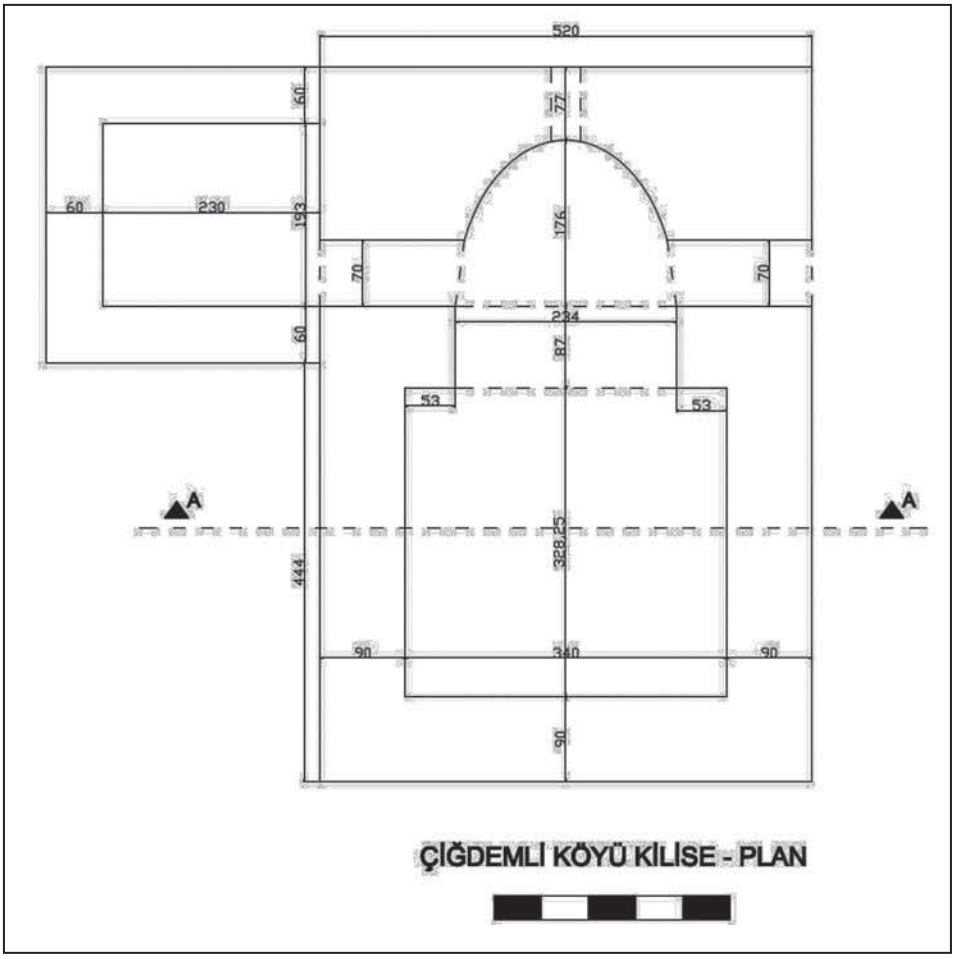
2009 yılı çalışması sonucunda 17 tespit için 1. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmeleri için tescil fişleri T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na çalışma raporu ekinde sunulmuştur. Ayrıca Deli Halil Antik Yerleşimi'nin bir volkan olan Deli Halil Tepesi ve çevresi ile birlikte korunabilmesi için 1. Derece Arkeolojik ve 1. Derece Doğal SİT olarak tescil edilmeleri için gerekli Harita ve belge hazırlanarak tescili talep edilmiştir.

Çizim 1: Sokubaşı Tepe Mezar 1 plan.

Çizim 2 :Toprakkale, Tüysüz, Sokubaşı Tepesi nekropol çizim.

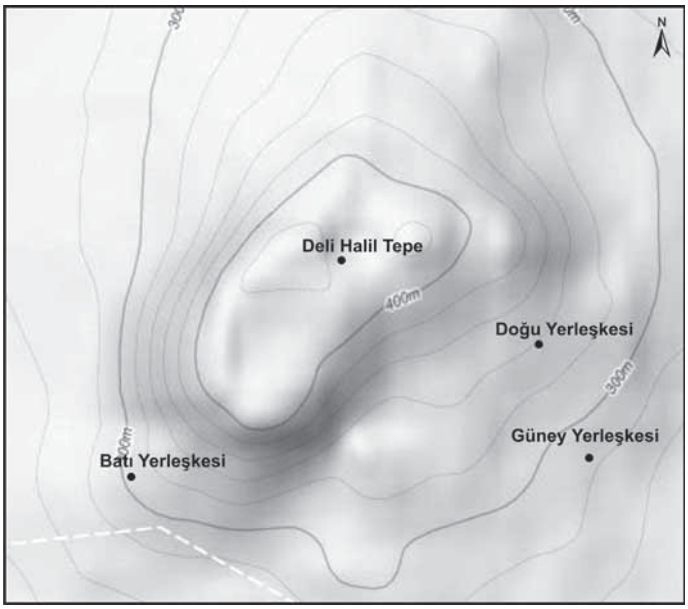
Çizim 3: Çiğdemli Kilise.

Resim 1: Saklama kap parçaları ve seramik kırıkları.

Resim 2: Fakusak Yerleşim Silo 1.

Resim 3: Deli Halil arazi görüntüsü.

Resim 4: Sokutepe Orta Nekropol Kamasorium.

Resim 5: Çiftlik Höyük Tepe.

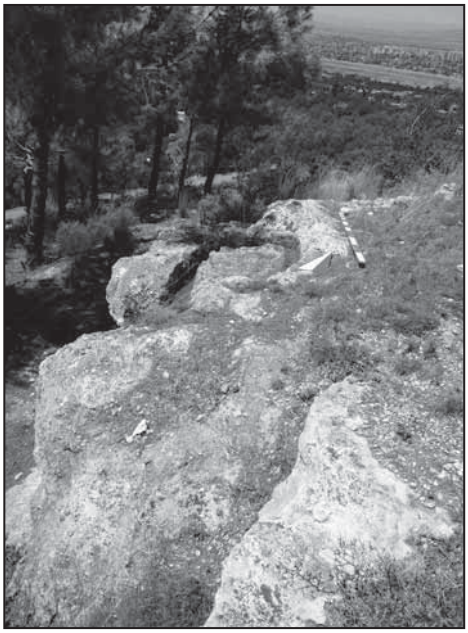
Resim 6: Çiftlik Höyük Tepe kaya mezarı.

Resim 7: Çiftlik Höyük Tepe kaya mezarı.

Resim 8: Sokubaşı Tepe nekropol mezar.

Resim 9: Soku Tepesi doğu nekropol akıtma oluk.

Resim 10: Fakusak Soku Tepesi batı nekropol kaya mezarı.

Resim 11: Soku Tepesi Kilise.

Resim 12: Dereobası Soku Tepesi kilise seramik.